מב: כל הצלמים פרק שלישי עבודה זרה

והא שיפויין דעיקר עבודת כוכבים קיימת וכו'. תימה מאי קא פריך דלמא שאני התם דשיפה עובד כוכבים ולהכי שרי אף בעיקר עבודת כוכבים קיימת אבל הכא דשיפה ישראל או נשתברה מאליה אימא לך דאסורין היכא (דאיכא) [דעיקר] עבודת כוכבים קיימת וי"ל דהכי פריך והא שיפויין דעיקר עבודת כוכבים קיימת וקתני בשיפה עובד כוכבים דמותרין ואפי' שיפה ישראל נמי הוי שרי אי לאו גזירה דרבנן כדמשני רשב"ל גופיה לעיל: **וקתני** יתיז בקנה. אלמא עבודת כוכבים נשתברה מאליה מותרת והקדש היינו טעמא דאין מועלין מן התורה כדמוקי לה בסמוך בגידולין הבאין לאחר מכאן וקסבר אין מעילה בגידולין ופירש הקונטרס ולא יעלה על האשירה ויטלנו דל"כ נמצא משתמש באשירה ונראה דדוקא נקט יתיז בקנה שאפילו יכול ליטול בידו בלא עליה על האשירה אסור כדי שלא יאמרו עכשיו הוא שוכחן מן האשירה: **ורבי** אבהו אמר מאי יתיז **לאפרוחים.** פ"ה דמוקי לה בשברה ממנו עצים ויפה פירש לפי שיטת הספר שבכאן דקאי לשנויי דלא תילף מיניה היתר עבודת כוכבים מיהו במעילה פרק ולד חטאת (דף יד.) גרס כדר' אבהו לעולם דאיתיי עצים מעלמא וקינתה בהם ומאי יתיז באפרוחים וכל הקן מותר גם העצים ונא להשמיענו שאם בא ליטול אפרוחים לא יטלם בידו שלא יעלה לו יסמוך על האילן ויהנה ממנו ואיכא למימר דלא קשיא מידי לפ"ה דהכא דאתי כלישנא אחרינא דהתם: **בביצים** באן ובאן אסור. פירוש משום דגריכין לאילן וגזור בהו רבנן כעל האילן עצמו כפ"ה ל"ל דגזור בהו רבנן דמישתין שמא יעלה על האילן דחיים עלייהו פן יפלו: **המוצא** כלים ועליהם צורת דרקון. ה"ה דאפילו צורת דרקון לבדה אסורה אלא נקט על הכלים לרבותא דאפילו הכי פלחו להו: **יוליכם** לים המלח. פ"ה ורבנן היא דאמרי (לעיל דף מ:) כל שאר צלמים מותרים ולפי פירושו לא דק דהא אוקי רבי מאיר דאסר דוקא בגנדרטי אבל שאר צלמים מותרים אם כן אפילו כרבי מאיר אתיא וכן פי' רשב"ם ולפי ר"ת דאוקי גנדרטי אשרוותא דרבנן אבל שאר צלמים כולי עלמא אסירי ל"ל דשאר צלמים שהן אסורים בשאינם על הכלים אבל בכלים טולהו לגוי עבדי להו לבד מהגן ולהכי פריך בסמוך פרצוף אדם מי אסור כלומר על הכלים מי אסור דלמודייהו הא אסרינן צלמים בתמני' לכ"ע: **חומרי** דתנייתא. פירש רשב"ם כללי דברייתא דהוי כמין חומר שקורה וכולל דברים הרבה בכלל אחד (ו) ונימא טפי מפרש"י: רשב"ם

והא שיפויין דעיקר עבודת כוכבים קיימת וקתני לצרכה היא אסורה ושיפוייה מותרין (ח) רב הונא בריה דרב יהושע אמר לפי שאין עבודת כוכבים בטלה דרך גדילתה איתיביה ר' שמעון בן לקיש לר' יוחנן (ט) אן שבראש האילן של הקדש לא נהנין ולא מועלין (י) בראשה של אשרה יתיז בקנה קס"ד כגון ששברה ממנו עצים וקינתה בהן וקתני יתיז בקנה הב"ע (יא) כגון דאייתי עצים מעלמא וקינתה בהן דיקא נמי דקתני גבי הקדש לא נהנין ולא מועלין אי אמרת בשלמא דאייתי עצים מעלמא היינו דקתני גבי הקדש לא נהנין ולא מועלין לא נהנין מדרבנן (יב) ולא מועלין מדאורייתא דהא לא קדישי אלא אי אמרת ששברה עצים ממנו וקינתה בהן אמאי לא מועלין הא קדישי מידי אירא הכא בגידולין הבאין לאחר מכאן עסקינן וקא סבר אין מעילה בגידולין ורבי אבהו א"ר יוחנן מאי יתיז יתיז באפרוחין א"ל רבי יעקב לרבי ירמיה בר תחליפא אסברה לך (יג) באפרוחין כאן וכאן מותרין בביצים כאן וכאן אסורין אמר רב אשי (יד) ואפרוחין שצריכין לאמן בביצים דמו: **מתני'** המוצא כלים ועליהם צורת חמה צורת לבנה צורת דרקון יוליכם לים המלח רבן שמעון בן גמליאל אומר (טו) שעל המכובדין אסורין שעל המבוזין מותרין: **גמ'** למימרא דלהני הוא דפלחי להו למידי אחרינא לא ורמינהי (טז) השוחט לשון (יז) ימים לשון נהרות לשון מדבר לשון חמה לשון לבנה לשון כוכבים ומזלות לשון מיכאל שר הגדול לשון שילשול קטן הרי אלו זבחי מתים אמר אביי מיפלח לכל דמשכחי פלחי מיצר ומפלחי הני תלתא דהשיבי ציירי להו ופלחי להו למידי אחרינא לגוי בעלמא עבדי להו מנקיט רב ששת חומרי מתנייתא ותני כל המזלות מותרין חוץ ממזל חמה ולבנה וכל הפרצופין מותרין חוץ מפרצוף אדם וכל הצורות מותרות חוץ מצורת דרקון אמר מר כל המזלות מותרין חוץ ממזל חמה ולבנה (יח) הבא במאי עסקינן אילימא בעושה אי בעושה כל המזלות מי שרי והכתיב (יט) לא תעשון אתי (כ) לא תעשון כדמות שמשי המשמשין לפני במרום אלא פשיטא (כא) במוצא וכדתנן המוצא כלים ועליהם צורת חמה צורת לבנה צורת דרקון יוליכם לים המלח אי במוצא אימא מציעתא כל הפרצופות מותרין חוץ מפרצוף אדם אי במוצא פרצוף אדם מי אסור והתנן המוצא כלים ועליהם צורת חמה צורת לבנה צורת דרקון יוליכם לים המלח צורת דרקון אין פרצוף אדם לא אלא פשיטא (כב) בעושה וכדרב הונא בריה דרב יהושע אי בעושה אימא סיפא כל הצורות מותרות חוץ מצורת דרקון ואי בעושה צורת דרקון מי אסיר והכתיב (כג) לא תעשון אתי אלהי זהב ואלהי כסף ואלהי הני

והאי מותרין דקאמר מותר לגיירן: **אפי.** כדמות העומדין אצלי: **במולא.** ומותרין בהנאה קאמר: **אלא פשיטא בעושה.** דכל פרצופין כגון דמיה וכהמה מותר לגיירן. ואף על גב דשור וחגיה ונשר אמשין של מעלה הן לא דמו להתם מרכעתן יחד לגוף אחד והכא חד פרצוף ותו לא חוץ מפרצוף אדם דאפילו לחוליה אסור: **וכדרב הונא בריה דרב יהושע.** דאמר לקמן בשמעתין (כד) קרי ביה לא תעשון אותי כדמותי: הני

(שם). **ורבי אבהו א"ר יוחנן.** מתרץ להאי יתיז לא נקט עצמו מידי אלא דין לאתבר מניסה לאשרה קן עצמו אסור בהנאה, אלא מאי יתיז בקנה באפרוחים קתני: (שם). כאן וכאן מותרין. כין באילן של הקדש ובין בשאר, לפי שאין גריכין לאילן שפוטמין בכל מקום שרוצין, אבל כיצים כאן וכאן אסורין. משום דלא נידי וגריכין לאילן וכאילן עצמו דמי (שם). ואפרוחין שצריכין לאמן. שעדיין לא גדלה טוענתן ואינן יכולין לפרוח, כביצים דמי ואסירי (שם). לשון מיכאל כו' לשון שילשול קטן. כלומר לשם גדול שבכל הבריות לו לשון קטן שבטולם (חולין ס:). הרי אלו זבחי מתים. ליאסר בהנאה כדין תקרימת עבודת כוכבים שאסורה מתת ומת אסיר בהנאה, דנפקא לן (לעיל כט:) מותמת שם מרים, ונמר שם שם מעגלה ערופה (שם). לא תעשון אתי. צורות העומדים אתי (ר"ה כב:).

עין משפט נר מצוה

יח א מיי' פ"ה מהלכות מעילה הלכה ז סמג עשין רי:
יט ב ג מיי' פ"ז מהלכ' עבודת כוכבים הל' יב סמג לאוין כב טוש"ע יו"ד סימן קמב סעיף ז:
ב ד ה מיי' שם הלכה יב
יפ"ה מהלכות מעילה הלכה ז ע"ש כ"מ סמג שם ועשין רי טוש"ע יו"ד שם:
כא ו מיי' פ"ז מהלכות עבודת כוכבים הל' ח סמג עשין כב טוש"ע יו"ד סימן קמא סעיף ג:
כב ז מיי' פ"ב מהלכות שחיטה הלכה יד סמג עשין סג טוש"ע יו"ד סימן ד סעיף ו:
כג ח מיי' פ"ג מהל' עבודת כוכבים הל' יא ועיין בהגאות ובכסף משנה סמג לאוין כב טוש"ע יו"ד סימן קמא סעיף ד:
כד ט מיי' שם פ"ו הלכה ח סמג שם טוש"ע יו"ד סימן קמא סעיף ג:
כה י מיי' שם פ"ג הל' יא סמג שם טוש"ע שם סעיף ד:

רבינו חננאל

והא שפאי עבודת כוכבים דעיקר העבודת כוכבים קיימת דקתני לצרכה פי' כדי לניחה היא אסורה ושפאיה מותרין. ופריק (רבינא) (ורב הונא) ברייה דרב יהושע למה הזכיל הוה אסור שכך גדילות האילן לריות העלה שלו גוכל ביסות הנשמים ויוצאין חדשים תתתיהן ואין עבודת כוכבים בטולה דרך גדילתה. תו מותיב ריש לקיש לר' יוחנן קן שבראש האשירה יתיז בקנה קס"ד כגון ששיבר הענף עצים מן האשירה וקנתה בהן וקתני יתיז בקנה הקן כולו אלמא כיון שנשברה הותרה. ופרקינן כגון דאתיא עצים מעלמא וקנגה בהן. ור' יוחנן אמר מאי יתיז בקנה יתיז באפרוחין אבל לא הקן שהקן אסור הוא. ופירשה ר' יעקב האפרוחין בין באילן של הקדש בין באשירה מותרין ביצים כאן וכאן אסורין אמר רב אשי ואפרוחין שצריכין לאמן כביצים דמו: **מתני'** המוצא כלים ועליהם צורת חמה או צורת דרקון יוליכם (להר) [לים] המלח. ומקשינן וכי אינן עובדין אלא לאלו בלבד והתניא השוחט לשון הרים לשום גבעות כו' ופריק רב יוסף ודאי עובדין לכל דבר אלא לצור צורה ולעובדה הני תלתא חשיבי להו ציירי ופלחי להו מידי אחרינא לא שרתי צייריי: מינקט רב ששת חומרי מתנייתא ותני כל המזלות מותרין חוץ מן מזל לבנה וחמה כל הפרצופות מותרין חוץ מפרצוף אדם כל הצורות מותרות חוץ מצורת דרקון. והוו בה רבנן רישא ופיסא אי אפשר לאוקמה בעושה דתניא לא תעשון אתי לא תעשון כדמות

מסורת הש"ס

ג) [מעילה יג: יד. כל הסוגיא ס"פ ד' ע"ב], ג) תוס' ס. [תוספתא שם פ"ב ה"יז], ד) ר"ה כד., ה) ויארסם. יעב"ן, ו) יעב"ן מתה"ז, ז) [לקמן מח.], ח) [שיך לעיל מ"מ:], ט) [לף מג:].

תורה אור השלם

1. לא תעשון אתי אלהי כסף ואלהי זהב לא תעשו לכם:
שמות כ יט

גליון הש"ס

גמ' ולא מועלין מדאורייתא. עי' מעילה דף ג ע"א ופס דף יא ע"ב תוס' ד"ה תורים וע"ש:

הגהות הב"ח

(א) נמרא ורמינהי השומט לשום הרים לשום גבעות לשום ימים לשום נהרות לשום מדברות וכו' אילמלא קנן שבים הרי אלו: (ב) שם חמה וכוכבים כמאי עסקינן כש"ל ותיבת הכא נמחק: (ג) שם ואלהי כסף לא תעשון כדמות שמשי המשמשין לפני במרום הני אין: (ד) רש"י ד"ה יתיז וכו' עני הקן נמקל: (ה) ד"ה וקתני וכו' עני הקן אלמא: (ו) ד"ה אמר אביי וכו' אין לך דבר המותר הס"ד ואח"כ מ"ה מילה ומיפלח לגייר וכו' ואחשיבי להו וכו' הס"ל ואחר כך מ"ה ציירי להו ופלחי להו הלכך מספיקא גזור רבנן עליהו הס"ל ואחר כך מ"ה מנקיט ואח"כ ד"ה מיתתין לקמן מפרש מאי מותרין הס"ל ואח"כ מ"ה חוץ מצורת דרקון דרקון דומה לנחש ודנים לא קרי: (ז) תוס' ד"ה מומרי וכו' ונימא טפי מפרש"י. כ"ל וכר"פ תולין רים דף קל"ח פי' רש"י גופיה חומרי מתנייתא חימר קשר ע"ש:

מוסף רש"י

יתיז בקנה. שאם אינו יכול להגיע בידו לקן בידו בקנה הקן לאחר, אבל לא יעלה לאילן ויקחנו, שלא יהנה מן האילן בעליתו כשעולה עליו (מעילה יג:). וקתניה בהן. שהעוף שוכר מן הענפים של אילן ועשה הקן, דהייט עבודת כוכבים שנשתברה מאליה, דלא כיעלה העכו"ם (שם ד:). וקתני יתיז. דמשמע דמותר בהנאה (שם). דאייתי. העוף, עצים מעלמא. ועשה קן (שם). לא נהנין מדרבנן. כאילו ושל אילן של הקדש קאי, ולא מועלין. כאילו דאייתי מעלמא (שם). בגידולין הבאין לאחר מכאן. לעולם אימא לך דאחתר מנופים ואמאי לא מועלין הכא גבי הקדש, משום דבגידולין הבאין לאחר שהקדש שפקינן, וקסבר אין מעילה בגידולין, ולהכא לגידן מהכא שנשתברה מאליה ולא קשיא לרי יוחנן דרך גדילתה. זה דרכה כל השנה להשיר עלין שלה ונגדל אחרים אבל שפאן עובד כוכבים דעתו לבטלן ולהשליכן: **לא נהנין.** דאסור מדרבנן: **ולא מועלין.** אם נהנה לא מעל מדאורייתא שיתחייב קרבן מעילה. לקמן מפרש טעמא: **יפיו בקנה.** יפליך עלי (ד) הקנה במקל מן האילן (ה) ויארסנה ויהנה מהם ולא יעלה על האשירה ויטלם דאם כן נמצא משתמש באשירה במקום סולם וזו היא הנאה ממנו (ו) מן האשירה: **וקתני יפיו בקנה.** ויסרוף עלי (ז) הקנה אלמא עבודת כוכבים שנשתברה מאליה מותרת: **לא נהנין.** מדרבנן דלמא אתו לאיתהנויי מעלי האילן דהקדש גופיה ובאשירה לא גזור משום דבלילי מינה: **מידי אחרינא.** כלומר מהא לא תסייעא לר' יוחנן לעולם בשקינתה בעלי הקדש גופו ומשום הכי לא מועלין: **דבגידולין הבאין.** באילן אחר שהוקדש עסקי' והוא לא הקדיש אלא אילן וקסבר האי תנא אין מעילה בגידולין ומדרבנן הוא דאסורי ובגי אשירה נמי בשקינתה בעלי אשירה עצמן וקתני יתיז כרים לקיש: **ורבי אבהו א"ר יוחנן.** מהדר לתרוצי לתיובתיה בשיטה אחרינא. לעולם לא מוקמה בשיטה דחיקא דאייתי עצים מעלמא ואפילו הכי לא תילף מיניה היתר עבודת כוכבים דהא דקתני יתיז בקנה באפרוחין קאי לא אעצים ואילטריך לאשמועינן דלא גזרינן המזל קנה שמא יעלה דרך האילן וריעא בעצים וקסבר אין מעילה בגידולין וגלי להקדש דאסור מדרבנן וכ"ש לאשירה דמדאורייתא נמי אסירא תוספת יותר מעיקרא כדתנן במתני' (ז) גידעו ופיסלו לעבודת כוכבים והחליף נוטל מה שהחליף והשאר מותר והא דלא ערבינהו משום דלא מצי למיתני ליה ולא מועלין באשירה דהא לא שייכא בה דין מעילה ופיסא באפרוחין וגלי באשירה וה"ה להקדש וקסבר אין מעילה בגידולין: **אסברה לך.** מתני' אגיבא דר' יוחנן: **לאן וכאן.** בין בהקדש בין באשירה מותרין לאילן גריכין לאילן: **כביצים לאן וכאן אסור.** שגריכין לאילן וגזור בה רבנן בעל אילן עצמו: **מתני' צורת חמה.** מזל חמה וכן לבנה. ורבנן היא דאמרי (לעיל דף מ:) כל שאר צלמים מותרין. ובגמ' מפרש מאי שנא הני: **שעל המכובדים.** שעל כלים מכובדים שנשמשין לכבוד. ובגמ' (מג:) מפרש לה: **גמ' לשם הרים.** לשר הממונה על ההרים: **שילשול.** טולעת. אלמא אומרמייהו למיפלחיהו: **אמר אביי מיפלח לכל דמשכחי פלחי.** (ח) ומספיקא לא גזור רבנן עלייהו דאם כן אין לך המומר: **ציירי להו ופלחי להו.** הלכך ציירי להו מילר ומיפלח לגייר צורה כדי לעבדה להני תלת דמשיבי להו וכו': (ט) **דרקון.** דומה לנחש: **מנקיט חומרי.** מלקט משניות החמורות לתרלן ואומרן בכרס המדרש כדי שיתנו לכן לפרקן: **מותרים.** לקמן (דף מג:) מפרש מאי מותרין: **ודגים** לא קרי פרצוף אלא צורה: **אילימא בעושה.** דכל פרצופין כגון דמיה וכהמה מותר לגיירן. ואף על גב דשור וחגיה ונשר אמשין של מעלה הן לא דמו להתם מרכעתן יחד לגוף אחד והכא חד פרצוף ותו לא חוץ מפרצוף אדם דאפילו לחוליה אסור: **וכדרב הונא בריה דרב יהושע.** דאמר לקמן בשמעתין (כד) קרי ביה לא תעשון אותי כדמותי: הני

(שם). **ורבי אבהו א"ר יוחנן.** מתרץ להאי יתיז לא נקט עצמו מידי אלא דין לאתבר מניסה לאשרה קן עצמו אסור בהנאה, אלא מאי יתיז בקנה באפרוחים קתני: (שם). כאן וכאן מותרין. כין באילן של הקדש ובין בשאר, לפי שאין גריכין לאילן שפוטמין בכל מקום שרוצין, אבל כיצים כאן וכאן אסורין. משום דלא נידי וגריכין לאילן וכאילן עצמו דמי (שם). ואפרוחין שצריכין לאמן. שעדיין לא גדלה טוענתן ואינן יכולין לפרוח, כביצים דמי ואסירי (שם). לשון מיכאל כו' לשון שילשול קטן. כלומר לשם גדול שבכל הבריות לו לשון קטן שבטולם (חולין ס:). הרי אלו זבחי מתים. ליאסר בהנאה כדין תקרימת עבודת כוכבים שאסורה מתת ומת אסיר בהנאה, דנפקא לן (לעיל כט:) מותמת שם מרים, ונמר שם שם מעגלה ערופה (שם). לא תעשון אתי. צורות העומדים אתי (ר"ה כב:).

Torah-Box.com
diffusion du judaïsme aux francophones
Tél. FR : 01.80.91.62.91 - Tél. ISR : 077.466.03.32 - contact@torah-box.com